

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 2 від 22.04.2024 року

Голова Приймальної комісії

Олександр ТУРУНЦЕВ

**Програма
фахового випробування української мови і літератури**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 035 Філологія

Освітня програма: 035.01.05 Прикладна філологія

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної та
начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗІВЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри української літератури,
компаративістики і грінчезнавства
Протокол № 5 від «15» квітня 2024 р.

Завідувач кафедри

Олена БРОВКО

Київ – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фаховий іспит з української мови і літератури для вступників освітньої програми “Прикладна філологія” проводиться в комбінованій (тестовій та усній формі). Спілкування під час випробовування проводиться українською мовою. Під час фахового випробування перевіряється рівень оволодіння лінгвістичною, літературознавчою, комунікативною, творчою компетенціями абітурієнта.

Фаховий іспит складається з двох частин – письмових тестових запитань і практичного завдання, результати якого вступник представляє в усній формі.

Перевірка теоретичних знань вступників за програмою вступного іспиту проводиться в тестовій формі.

Тестова частина фахового іспиту охоплює освітні компоненти сучасної української мови (фонетика, графіка, орфографія, лексикологія, фразеологія, лексикографія, словотвір, морфемна будова слова, морфологія, синтаксис, стилістика), історії української літератури, елементів теорії літератури (жанри, літературні напрями і стилі).

Друга частина вступного комбінованого іспиту – практичне завдання (українською мовою, відповідь в усній формі).

Тривалість іспиту – 80 хвилин (40 хвилин – виконання тестових завдань, 40 хвилин – виконання практичного завдання для подальшої відповіді в усній формі). На тестову частину фахового іспиту винесені основні питання з української мови, історії української літератури, теорії літератури, що дасть можливість перевірити стан підготовки майбутніх магістрів, виявити їхнє вміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися в науковій інформації з питань філології. Практичне завдання фахового випробування має засвідчити здатність вступників планувати індивідуальні проекти в галузі філології, орієнтуватися у сфері сучасної культури, виявити знання української мови, орфографічну та пунктуаційну грамотність.

Орієнтовна тематика практичного завдання (проектної пропозиції) роботи оприлюднюється на творчому випробуванні. Це може бути блог читача, цикл публікацій з культури мови, подкаст літературно-мистецької тематики тощо. Обсяг – до 2 сторінок формату А 4. Текст виконаного практичного завдання вступник зачитує під час усної відповіді.

Виконання завдань відкритого типу із подальшим усним коментуванням, під час якого оцінюється рівень сформованості фахових компетентностей, фіксується на відео із увімкненими камерою та мікрофоном. Під час підготовки абітурієнта та його відповіді ведеться відеозапис.

Комісія не висловлює оціночних суджень під час відповіді, не надає правильних відповідей і не коригує відповідь абітурієнта. Оцінка за іспит виставляється колегіально як середнє арифметичне з округленням на користь абітурієнта. Під час оцінювання комісія враховує мовленнєву компетенцію абітурієнта, комунікативні навички та вміння спілкуватися українською мовою.

Фаховий іспит має засвідчити готовність вступників до здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія (спеціалізація: 035.01 Українська мова і література; освітня програма 035.01.05. Прикладна філологія).

ЗМІСТ ПРОГРАМИ СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Українська мова – національна мова українського народу. Єдність української національної мови в основних елементах фонетичної системи, граматичної будови та лексики при наявності діалектичних відмінностей.

Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Норми літературної мови, типи літературних норм.

Українська мова як система систем. Взаємодія різних рівнів української мови та їхня структурна ієрархія.

Писемна й усна форма сучасної української літературної мови. Питання про функціональні стилі сучасної української літературної мови.

Значення творчості І.П. Котляревського в історії української літературної мови.

Значення Т.Г. Шевченка для розвитку української літературної мови.

Фонетика і фонологія української мови. Поняття фонем, функції фонем. Інваріант і варіанти фонем.

Система голосних і приголосних фонем сучасної української літературної мови, їх класифікація. Артикуляційна і акустична характеристика фонем у її головних виявах. Варіанти голосних і приголосних фонем.

Основні фонетичні одиниці мовлення української мови. Склад як явище фонетичне. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів. Морфемне членування слова і складоподіл.

Зміни звукового складу в мовленнєвому потоці.

Палаталізація приголосних. Асиміляція приголосних (різновиди асиміляції). Дисиміляція приголосних (різновиди дисиміляції). Спрощення в групах приголосних. Історичні пояснення цих явищ.

Морфологія як учення про регулярні фонологічні чергування у складі морфем, пов'язаних зі словотвором і словозміною української мови. Взаємозв'язок фонем і морфем. Морфи як варіанти однієї морфем.

Чергування голосних фонем в українській мові. Синхронне розуміння їх чергування:

зумовлене найдавнішими фонетичними процесами (е-о, і-а, о-а, е-і, у-а);

зумовлене пізнішими фонетичними процесами (о, е-о, о-о, е-о після шиплячих), інші різновиди чергування голосних.

Чергування голосних фонем в українській літературній мові. Історичне пояснення цих явищ.

Наголос в українській мові. Роль наголосу в розрізненні слів та їх форм. Головний та побічний наголоси. Слова з рухомим і нерухомим наголосом. Проклітики і енклітики. Логічний і емпатичний наголоси. Норми українського наголошування.

Поняття орфоєпії. Вимова та правопис. Орфоєпія і культура усного мовлення. Суспільне значення орфоєпічних норм. Сучасні орфоєпічні норми української мови. Причини відхилень від орфоєпічних норм.

Графіка української мови. Поняття графіки. Відомості з історії української графіки. Український алфавіт, співвідношення між буквами і фонемами. Позначення м'якості приголосних на письмі, фонема **й**.

Українська орфографія. Відомості з історії українського правопису.

Співвідношення орфографії з графікою і орфоепією Принципи української орфографії. Поняття орфограми, різновиди орфограм. Принципи вживання великої букви. Правопис прізвищ і географічних назв. Огляд правопису слів іншомовного походження. Основні правила переносу. Графічні скорочення слів.

Слово як основна одиниця лексичної системи. Слово та поняття. Номінативна функція слова. Поняття лексеми, Типи лексичних значень слів в українській мові. Однозначні слова. Слова-терміни. Багатозначні слова.

Пряме й переносне значення слів. Основні типи переносних значень слів.

Омонімія. Розмежування омонімії і полісемії. Види омонімів. Міжмовні омоніми. Шляхи виникнення омонімів. Пароніми. Антоніми.

Морфологічні типи антонімів. Семантичні основи антонімічного протиставлення. Стилїстичне використання антонімів і омонімів. Синоніми, їх класифікація. Групи синонімів, Функції синонімів у мові.

Лексика сучасної української мови з погляду її походження.

Лексика сучасної української літературної мови з погляду вживання.

Активна і пасивна лексика. Діалектизми, неологізми, архаїзми та історизми, їх стилїстичне використання.

Лексика сучасної української літературної мови з погляду експресивно-стилїстичного. Загальноживана, розмовно-побутова лексика. Книжна лексика. Термінологічна лексика. Експресивно-емоційна лексика. Жаргонізми, арготизми.

Видатні українські письменники й мовознавці про українську мову та культуру мовлення.

Поняття фразеологічної одиниці. Типи фразеологізмів у сучасній українській мові. Дилеми фразеологізмів. Вияв в українських ідіомах національної специфіки мови. Співвідношення між лексичним значенням слова та значенням фразеологізму. Лексико-фразеологічні зміни фразеологічних одиниць. Багатозначність фразеологізмів. Використання фразеологізмів у різних стилях мови. Найважливіші праці з української фразеології.

Українська лексикографія як теорія і практика укладання словників української мови. Типи словників. Історія української лексикографії. Характеристика найважливіших лексикографічних праць з української мови.

Морфемна будова слова. Слово і морфема. Типи морфем. Матеріально виражені та нульові морфемі. Поняття про інтерфікс. Основа і закінчення. Зміни в складі слова в процесі історичного розвитку української мови. Основні закономірності сполучуваності морфем у межах слова.

Словотвір як учення про творення слів і загальні питання їх мотивації. Твірна основа та словотворчий формант. Словотвірний тип, словотвірна модель і словотвірне значення. Основні способи творення слів у сучасній українській літературній мові. Словотвір як джерело збагачення лексичного складу української мови.

Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична категорія. Граматичне значення слова у його відношенні до лексичного значення. Способи вираження граматичного значення слова в сучасній українській літературній мові. Граматична форма слова. Система граматичних категорій в українській мові. Морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії, історичні довідки про їх формування.

Принципи виділення частин мови в українській мові. Повнозначні та не повнозначні частини мови. Вигуки. Поняття про слова категорії стану та модальні слова як окремі лексико-граматичні розряди слів.

Іменник як частина мови. Семантико - граматичні ознаки його виділення. Лексико-граматичні розряди іменників. Перехід іменників з одного лексико-граматичного розряду до іншого. Граматичні категорії іменників.

Словозміна іменників. Поняття про парадигму іменників. Повна та неповна парадигма. Історичне пояснення варіантів відмінкових закінчень іменників сучасної української мови. Словотвір іменників.

Прикметник. Поняття про прикметник як частину мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. Лексико-граматичні розряди прикметників. Перехід відносних прикметників у якісні, присвійних - у відносні та якісні. Короткі та повні прикметники, їх стилістичні функції. Стягнені і нестягнені форми повних прикметників. Лексико-граматичні особливості і походження форм прикметників (з історичним поясненням).

Ступені порівняння якісних прикметників, їхнє значення й утворення. Відмінювання прикметників, наголос при відмінюванні прикметників. Словотвір прикметників, словотвірні засоби вираження міри вияву ознаки. Творення прикметників від географічних назв. Прикметники, утворені складанням основ, їх правопис. Перехід прикметників в іменники.

Числівник як частина мови. Походження числівників. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Специфіка вияву граматичних категорій числівника Функціональні розряди числівників. Питання про порядкові числівники.

Морфологічні групи числівників. Відмінювання числівників, їхні синтаксичні функції. Наголос у числівниках.

Займенник як частина мови. Співвідношення займенників з іншими частинами мови, лексико-граматичні розряди займенників. Історія предметно-особових і неособових займенників. Граматичні категорії займенників. Явище прономіналізації. Перехід займенників у інші частини мови Стилiстичні функції займенників.

Поняття про дієслово. Семантичні, морфологічні ознаки і стилістична роль дієслів. Система дієслівних утворень в українській мові. Місце інфінітива в системі дієслівних форм. Дві основи дієслова. Класи дієслів. Поділ дієслів на дієвідміни.

Категорія виду дієслова. Неперехідні і перехідні дієслова, їх значення і утворення в історії української мови. Вживання форм одного способу в значенні іншого. Категорія часу дієслова, її зв'язок з категорією способу і виду. Сучасна система часових форм дієслова, історія їх творення. Співвідносне вживання часових форм дієслів. Стилiстичні властивості форм часу і способу дієслів.

Дієприкметник, активні і пасивні дієприкметники, історія їхнього творення і вживання. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Дієслівні форми на *-но*, *-то*, їх історія. Дієприслівник. Творення дієприслівників і синтаксична роль. Історія виникнення дієприслівника. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.

Прислівник, його значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників. Творення прислівників. Перехід у прислівники інших частин мови. Перехід прислівників у

прийменники, сполучники, частки. Поняття про слова категорії стану.

Прийменники, їх функції у мові. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Вживання прийменників з певними відмінками іменників. Полісемія, омонімія прийменників. Синонімія прийменників. Сполучники, їх функції. Розмежування сполучників і сполучних слів. Перехід повнозначних слів у сполучники.

Загальні питання синтаксису. Предмет, об'єкт синтаксичної науки. Синтаксичні зв'язки, семантико-синтаксичні відношення. Синтаксичні одиниці у сфері мови й мовлення.

Словосполучення – некомунікативна одиниця синтаксису. Відмежування синтаксичних словосполучень від лексичних і фразеологічних. Типи синтаксичних відношень у словосполученні.

Атрибутивні, об'єктні, обставинні словосполучення. Граматичні зв'язки слів у словосполученнях. Типи словосполучень за характером стрижневого слова.

Речення як комунікативна одиниця мови і як основна синтаксична одиниця. Основні ознаки речення. Класифікація речень за метою висловлювання. Окличні речення. Речення стверджувальні і заперечні.

Просте речення. Основи поділу речень на прості й складні. Двоскладні та односкладні прості речення (непоширені й поширені); повні й неповні. Поняття про актуальне членування речення.

Речення з однорідними членами. Способи вираження означення та їхні відмінності від неоднорідних. Узагальнені слова в реченнях з однорідними членами. Синтаксична роль узагальнених слів і словосполучень.

Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Основні умови відокремлення другорядних членів речення. Відокремлення означень. Узгодженні відокремлені означення. Дієприкметникові й прикметникові звороти як типи поширеного відокремленого означення.

Неузгоджені відокремлені означення. Пунктуація при відокремлених означеннях.

Вставні слова і словосполучення. Типи вставних слів і словосполучень за будовою і значенням.

Вставлені компоненти речення.

Звертання. Значення і способи їхнього вираження.

Порядок слів у простому реченні. Прямий і непрямої порядок слів.

Складне речення. Визначальні структурно-семантичні ознаки складного речення в сучасній українській мові. Змістова та інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення: сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок частин, співвідносність форм дієслів-присудків тощо. Сурядність і підрядність у складному реченні.

Складносурядні речення, їхня структура. Сурядні сполучники як один із засобів вираження синтаксичних і змістових відношень між компонентами складносурядного речення. Особливості пунктуації в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення. Синтаксичне значення термінів «головна частина» і «підрядна частина», функції сполучних слів і сполучників у складнопідрядному реченні. Вказівні слова як компоненти головної частини. Підрядні частини, що залежать від головної частини в цілому або окремих його членів. Питання про принципи класифікації складнопідрядних речень у лінгвістичній літературі.

Функціональні типи складнопідрядних речень. Характеристика їхнього зв'язку з функцією підрядних частин.

Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Супідрядність (однорідна й неоднорідна) і послідовна підрядність. Складні речення змішаного типу.

Безсполучникові складні речення, синонімічні до складносурядних і складнопідрядних речень; несинонімічні до сполучникових складних речень. Змістові відношення і засоби зв'язку між частинами безсполучникового речення. Складні речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.

Період в українській мові; його структурні типи, особливості інтонації. Надфразні єдності як синтаксично-стилістичні одиниці літературної мови.

Пряма, непряма і невласне-пряма мова. Співвідношення форм прямої і непрямой мови. Різні типи зв'язку прямої мови з непрямою. Заміна прямої мови непрямою і навпаки.

Пунктуація. Основи сучасної української пунктуації. Система розділових знаків: видільні й віддільні. Структура речення і пунктуація. Інтонаційні особливості й пунктуація. Використання засобів пунктуації для вираження емоційно-змістових відтінків речення. Основи вживання розділових знаків у простому й складному реченнях.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Давня українська література

Проблема періодизації давньої української літератури. Виникнення і розвиток літописання Київської Русі. Жанрова своєрідність “Повісті временних літ” “Слово о полку Ігоревім” – одна з найвидатніших пам'яток давньої української літератури. Мистецька довершеність твору. Історична основа “Слова о полку Ігоревім”. Провідна ідея поеми та художні засоби її втілення. Полемічна література. Творчість Івана Вишенського: ідейне спрямування, особливості стилю. Козацькі літописи. Загальна характеристика. їхні автори. Літопис Самовидця. Літопис Григорія Грабянки. Літопис Самійла Величка. Образ Богдана Хмельницького в козацьких літописах.

Г. Сковорода – видатний мислитель XVIII ст. Ідея “сродної праці” у творчості письменника. Збірки “Сад божественних пісень” та “Байки харківські”.

Українська література XIX ст.

Зростання нової української літератури з кінця XVIII до 40-х років XIX ст. просвітительський реалізм передшеченківського періоду. Бурлеск і твори, що стояли поза бурлескною традицією. Вияви сентименталізму, поєднання його з реалістичними тенденціями. Особливості розвитку українського романтизму. Жанрове, тематичне, образне і мовне збагачення літератури.

І. Котляревський – перший класик нової української літератури. “Енеїда” – перший твір нової української літератури. “Енеїда”, її зв'язки з національними традиціями, зарубіжною літературою. Поняття про бурлеск і травестію. Умови становлення української драматургії. Драматичні твори (“Наталка Полтавка”, “Москаль-чарівник”). їх художні особливості. Новаторський характер драми “Наталка Полтавка”. Роль пісні у п'єсі. Система образів, засоби їх розкриття. Просвітительський реалізм І. Котляревського.

Місце байкарської творчості П. Гулака-Артемівського та Є. Гребінки в

літературному процесі.

Г. Квітка-Основ'яненко – перший прозаїк нової української літератури, його українські повісті та оповідання. Гумористично-сатиричні твори (“Салдацький патрет”, “Конотопська відьма” та ін.). Сентиментально-реалістичні повісті “Маруся”, “Сердешна Оксана”. Сентиментально-ідилічне змалювання побуту, обрядів, природи України у повісті “Маруся”. Драматичні твори письменника (“Шельменко-денщик”, “Сватання на Гончарівці”).

Романтизм в українській літературі. Місце і значення його у процесі становлення нової української літератури. Творчість поетів-романтиків Л. Боровиковського, М. Костомарова, А.Метлинського, В. Забіли, М. Петренка.

Літературний рух 40–60-х років XIX ст. в Україні. Т. Г. Шевченко – основоположник нової української літератури. Творчий шлях поета. Багатогранність творчої діяльності Т.Г.Шевченка, його місце в літературному житті України. Періодизація творчості. Лірика і балади раннього періоду. Соціально-побутові та історичні поеми раннього періоду. Романтизм і реалізм у поемі “Гайдамаки”. Драматичні твори, їх зв'язок з розвитком літературного й театрального мистецтва. “Назар Стодоля”. Лірика періоду “трьох літ”: її громадянський пафос і висока художня довершеність. Ідейно-естетичні погляди поета того часу. Мрії Т.Шевченка про майбутнє України в поезії “Ісаія. Глава 35”. Тематичне, жанрове і стильове багатство поем “Сон” (“У всякого своя доля”), “Кавказ”, “І мертвим, і живим...”. Прометей – символічний образ нескореного народу (за поемою “Кавказ” Т. Г. Шевченка). Соціально-побутові поеми “Сова”, “Наймичка”, “Відьма”. Твори на історичні теми, історична концепція Шевченка (“Холодний Яр”, “Єретик” та ін.). Творчість 1847–1857 років. Цикл поезій “В казематі”. Поет на засланні, його лірика, її мотиви, образи. Проза Шевченка. Повісті російською мовою, вираження авторської позиції. Творчість 1857–1861 років. Поема “Неофіти”, вірш “Юродивий”. Естетичні погляди Т.Шевченка, його “Щоденник”. Поняття про літературну критику, її зразки першої половини XIX століття.

Поетична творчість П. Куліша. “Чорна рада” П. Куліша – перший історичний роман в українській літературі. Зображення козацького лицарства в ньому та осмислення історичного минулого України.

Творчість Марка Вовчка. “Народні оповідання”. Поняття про характер та його типовість. Художня майстерність у творенні образів персонажів у повісті Марка Вовчка “Інститутка” та в оповіданнях.

Літературний рух 70–90-х років XIX ст. Новий етап розвитку реалізму в 70–90-х роках. Тематичне, жанрове і стильове збагачення літератури.

Творчість І. Нечуя-Левицького. Літературні традиції і новаторство письменника. Повісті з життя селянства: “Микола Джеря”, “Кайдашева сім'я”. Поняття про соціально-побутову повість.

Роман Панаса Мирного й Івана Білика “Хіба ревуть воли, як яслаи повні?": жанр, тематика, образи, засоби їх типізації; мова твору. Своєрідність композиції роману.

Роман “Повія” як визначний твір вітчизняного реалістичного епосу. Викриття суспільних явищ пореформеного періоду в поєднанні з тонким психологічним аналізом. Своєрідність композиції, система образів роману.

Багатогранність творчого доробку Б.Д.Грінченка, соціально-психологічні аспекти

його творів (“Без хліба”, “Дзвоник”, “Каторжна”, “Украла”, “Екзамен” та ін.).

Український професійний театр і драматургія другої половини ХІХ ст. Умови їх розвитку. Театр корифеїв під керівництвом М.Старицького і М.Кропивницького. І. Карпенко-Карий – найвидатніший драматург серед корифеїв українського театру. Новаторство в жанрі соціальної комедії (“Мартин Боруля”, “Сто тисяч”, “Хазяїн”).

Становлення І. Франка як поета, його роздуми про “секрети поетичні”. Збірка “З вершин і низин”, її новаторство, злободенність тематики, художня досконалість та перекладання на музику кращих творів. Збірки поезій “Зів’яле листя”, “Мій Ізмарагд”, “Із днів журби” та ін. Ліричний герой поетичної драми “Зів’яле листя”.

Аналіз соціально-побутових, історичних і філософських поем (“Лис Микита”, “Іван Вишенський”). Місце художньої прози у спадщині письменника. Історична тема в прозі І.Франка. Образи і засоби їх типізації в повісті “Захар Беркут”. Твори з життя інтелігенції та польської шляхти (“Петрії і Довбуцуки”, “Лель і Полель”, “Перехресні стежки”, “Основи суспільності” тощо). Драматичні твори, їх тематика, жанри і стильові особливості. Ідейно-художній аналіз драми “Украдене щастя”, її конфлікти, типовість образів.

Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.: основні тенденції розвитку. Творчі пошуки М.Коцюбинського в 80-90-х роках ХІХ ст. Аналіз різних за проблематикою, жанрами і стильовими особливостями творів “Харитя”, “Хо”, “Дорогою ціно”, “Лялечка” і “Цвіт яблуні”. Традиції і новаторство в зображенні долі молдаван, татар і турків (“Для загального добра”, “Відьма”, “В путях шайтана”, “На камені”, “Під мінаретами”). Майстерність гумористичного, психологічного і ліричного зображення персонажів новел (“Сміх”, “Він іде”, “Невідомий”, “Подарунок на іменини”, “Intermezzo”, “В дорозі”). Повість “Fata Morgana”. Повість “Тіні забутих предків” як правдива казка про Гуцульщину, її проблематика.

Основні мотиви, образи, художня специфіка лірики Лесі Українки. Драматичні поеми “Одержима”. “Вавилонський полон”, “На руїнах”. Поняття про естетичний ідеал письменниці. Проблематика, образи та художні особливості творів “Осінь казка”, “В катакомбах”, “У пущі”, “Камінний господар”. Філософська ідея, система образів, поетична символіка, особливості композиції драми-феєрії “Лісова пісня”. Поняття про її жанр. Трагедія людини, відірваної від рідної землі, у драматичній поемі “Бояриня” Лесі Українки.

В. Стефаник – майстер української новелістики. Тематика, образи, художня специфіка новел.

О. Кобилянська – тонкий знавець людської душі. Повісті “Людина” і “Царівна”, композиція, особливості творення образів, мова і стиль. Новели. Ідейно-художні особливості повістей “Земля” і “У неділю рано зілля копала”. Використання засобів лірики й драми в епічному творі.

Українська література ХХ-ХХІ століття

Особливості розвитку української літератури початку ХХ ст.: традиції п новаторство. Різноманітність стильових манер у творчості письменників першої половини 20-х рр. Поєднання епічної розповіді з ліричним самовиявом письменника. Засвоєння українською літературою найновіших модерністських течій в європейському мистецтві. Розвиток української поезії 1920–1930 рр. Жанрово-стильове багатство ліричних творів.

Загальна характеристика творчості П.Тичини. Провідні збірки. Особливості стилю письменника. Вияв українського модернізму в ранній творчості митця. Естетичні засади поезії П.Тичини. Поетичний вираз світовідчуття й світорозуміння нового покоління творчої інтелігенції у збірці “Сонячні кларнети”. Відтворення настроїв людини через образи природи у збірці “Сонячні кларнети”. Ідеал гармонії всесвіту, протест проти жорстокості війни і дійсності (“Скорбна мати”), ідеал національного визволення та свободи (“Золотий гомін”). Національна проблематика в ліриці 1917–1920 рр. Оспівування борців, які полягли за самостійну Україну (“Гей, вдарте в струни, кобзарі”, “Пам’яті тридцяти”). Трагедія українського села, тема голоду 20-х рр. ХХ ст. (“Загупало в двері прикладом”). Проблема національного відродження українського народу в творчості Павла Тичини. Збірки “Плуг” та “Замість сонетів і октав”. Проблеми: революція і народ, інтелігенція, митець, культура. Обурення і відчай поета з приводу нового гніту, під який потрапила Україна у 20 рр. (“До кого говорить?”), роль митця у такому суспільстві (“І Бєлий, і Блок, і Єсенін. і Ключєв...”). Нова концепція дійсності у збірці “Вітер з України”. Суперечливість творчості в 30–40 рр. Криза генія.

Розмаїття тем і мотивів, психологічна наповненість і витонченість поетичних образів у ліриці М.Рильського. Перша збірка “На білих островах”: синтез реалістичної, романтичної манери письма та символізму. Відстоювання високої культури поетичної творчості в угрупованні неокласиків. Збірки “Синя далечінь”, “Крізь бурю і сніг” – досягнення Рильського-неокласика. Використання форми сонету. Єдність людини і природи, юнацьке почуття кохання, сум розлуки в поезіях “Яблука допіли”, “На білу гречку впали роси”. “Ластівки літають, бо літається”. Медитативна лірика. Розуміння краси, ставлення до культурних надбань минулих епох, до мови, до видатних митців минулого (“Рідна мова”, “Ніцше”, “Бодлер”, “Шекспір”). Поетичне відтворення історії України, любові до рідної землі в поемі-ораторії М.Рильського “Слово про рідну матір”.

Поетична творчість неокласиків (М.Зеров, П.Филипович, М.Драй-Хмара. Ю.Клен). Загальна характеристика.

В. Сосюра – визначний поет-лірик. Провідні мотиви лірики. Особливості стилю письменника. Ілюзії автора, нав’язані ідеологічною системою. Поетове “Я” і “Ми” в “Червоній зимі”. Автобіографічна основа поеми. Національна проблема поеми “Мазепа”. Конфлікт між козацькою республікою Україною та самодержавно-кріпосницькою Росією. Інтимна лірика В.Сосюри: “Так ніхто не кохав...”, “Білі акації будуть цвісти...”.

Вольовий характер ліричного героя творів Євгена Маланюка. Тема історичної долі України, протест проти безправності на Україні, проголошення потреби формування нової, національно свідомої особистості. Ідея української державності у поезії Є.Маланюка. зображення “степової Еллади”. Посилення трагедійності світовідчуття Є.Маланюка у пізніх поезіях.

Місце “празької школи” в історії української літератури початку ХХ століття. Естетичне новаторство української прози 20–30 рр. Проблематика, жанри, багатство стильових течій.

Жанрова різноманітність прози. Перевага новелістичних жанрів (короткі новели, шкці, етюди, ескізи). Поєднання етичної розповіді з ліричним самовиявом письменників, громадянська пафосність (твори Г.Косинки, М.Хвильового.

Ю.Яновського). Розвиток малих епічних жанрів (збірки оповідань і новел С.Васильченка, В.Винниченка, твори М.Івченка, М.Ірчана, М.Хвильового). Поява в середині 20-х років великих епічних полотен: повісті (М.Івченко, М.Хвильовий, П.Панч, В.Підмогильний) та романи (В.Підмогильний, А.Головко, Ю.Яновський, О.Досвітній).

Творчість Володимира Винниченка і її місце в літературному процесі. Тематика прози та драматургії, змалювання людських характерів у творах Володимира Винниченка.

Суперечність між гуманістичними, вселюдськими ідеалами й жорстокою дійсністю, роздвоєння особистості у творчості Миколи Хвильового (“Я (Романтика)”, “Мати”), сліпа віра в “загірну комуну” (“Синій листопад”). Зображення непримиренної жорстокої боротьби (“Солонський Яр”) Традиції й новаторство Г. Косинки в новелістичному жанрі (стефаниківський тип). Епічно-драматичне начало в новелах Г. Косинки.

В. Підмогильний. Продовження інтелектуальної, філософсько-психологічної лінії в українській літературі початку ХХ ст. тематичне розмаїття прози митця: тема людини і революції (“Історія пані Ївги”, “Повстанці”); тема голоду (“Проблема хліба”); тема міста й села (“Місто”). Творчість В. Підмогильного в літературному контексті доби.

Ю. Яновський. Початок творчого шляху. Романтизм ранніх оповідань (“Мамутові бивні”). Роман у новелах “Вершники”: поєднання ознак народної думи, героїчної поеми, новелістичного роману.

Художньо-естетичні шукання українських драматургів у галузі проблематики, жанрів, стилів (“Між двох сил” В.Винниченка, “Патетична соната” М.Куліша); Тема історичної пам’яті (“Свіччине весілля”, “Ярослав Мудрий” І.Кочерга); розвиток жанру трагікомедії, використання елементів вертепної драми у п’єсах М.Куліша (“97”. “Народний Малахій”, “Патетична соната”, “Маклена Граса”). Значення творчості М.Куліша для становлення української драматургії в 20-ті рр. ХХ ст. та дальшого її розвитку.

Розкриття основної теми Батьківщини-України в широких соціально-політичних та духовно-історичних аспектах в ліриці П. Тичини, М. Рильського, М. Бажана, А. Малишка, В. Сосюри.

Сміливість постановки питань про долю українського народу, своєрідність художньої форми творів О.Довженка. Провідні ознаки стилю О.Довженка, їх виявлення у творах “Повість полум’яних літ”, “Україна в огні”. Роздуми про джерела духовного формування людини та ознаки національно-органічного способу мислення в кіноповісті О. Довженка “Зачарована Десна”.

Ідея “великої літератури” У. Самчука. Прагнення письменників поєднати модернізм та національно-органічний стиль у своїй творчості. Проблема боротьби добра і зла в романі У.Самчука “Марія”.

Своєрідне розкриття теми існування людини в тоталітарному суспільстві, пошуки форм боротьби з тоталітаризмом у прозі Уласа Самчука, Василя Барки, Тодося Осьмачки, Івана Багряного.

Проблематика роману Василя Барки “Жовтий князь”. Відображення традицій українського народу в романі Івана Багряного “Тигролови”. Інтертекстуальність роману “Сад Гетсиманський”. Значення біблійно-християнських образів. Опір

людської особистості тоталітарному молохові у романі Івана Багряного “Сад Гетсиманський”.

Загальна характеристика літературного процесу 60-х років ХХ ст. Літературне шістдесятництво. Провідні мотиви лірики “шістдесятників” (Ліна Костенко, І. Драч, В. Симоненко, В. Стус, М. Вінграновський та ін.). Виклик бездуховності, описовості, догматизмові, проголошення свободи творчого самовираження митця. Поєднання традиції і новаторства в поезії Ліни Костенко, В. Симоненка, М. Вінграновського, І. Драча. Творчість українських поетів-дисидентів – В. Стуса, Івана Світличного, І. Калинця та ін. Опір як форма існування ліричного героя у їх ліриці. Поєднання давньої української традиції словом обстоювати права рідного народу на існування та тенденцій європейського модернізму у творчості дисидентів. Мужність і стійкість ліричного героя В. Стуса у нерівній боротьбі зі злом і неправдою.

Художня деталь в зображенні людських характерів у творчості Григора Тютюнника.

Особливості становлення і розвитку історичної тематики в українській літературі ХХ століття. Відродження і розквіт історичної прози у 70-х роках. Проблеми історичної пам’яті та осмислення долі українського народу в трьох часових вимірах – минулому, теперішньому і майбутньому у романах П. Загребельного, Р. Іваничука. Подолання описовості, пошук початку особистісного начала, активізація авторської творчої позиції – ознаки оновлення у прозі 60-х-80-х рр. Звернення до історичного минулого у романі “Диво”. Зміщення часових площин, визначення головним героєм Софії Київської.

“Химерний роман” у прозі 70-х років, джерела його виникнення. Обстоювання національних цінностей, протест проти бездуховності суспільства, роздуми про природу творчості митця, філософське осмислення призначення людини на землі – основні тематичні цикли химерної української прози.

Нью-Йоркська група митців: персоналії, естетичні засади.

Творчість Д. Павличка. Любов до рідної мови, розуміння її значення у віршах “О слово рідне, хто без тебе я?..”, “Ти зрікся мови рідно”, “Якби я втратив очі. Україно...”. Ставлення до землі, хліба, до людської праці як критерію морально-етичних якостей людини у вірші “Коли ми йшли удвох з тобою”. Філософізм, глибина роздумів над сутністю людського життя у вірші “Два кольори”. Пісенна творчість Д. Павличка. Народні джерела пісень “Два кольори”, “Я стужився, мила, за тобою”.

Іван Драч – поет невпинного пошуку нового змісту й форм вираження буття людей доби НТР, планетарних конфліктів, навислої над людством загрози воєнної катастрофи. Проблема Чорнобильської трагедії в українській літературі. Символічний ряд поеми “Чорнобильська мадонна”.

Яскравий світ художнього слова Ліни Костенко, громадянська наснаженість її поезій, висока художня культура, багата образність, глибина думки, афористичність вислову. Проблема митця і народу, ролі мистецтва в житті й боротьбі за національне визволення. Філософське осмислення історичного минулого України, проєкція на сьогодення.

Поезія 80-90-х рр. Основні тенденції розвитку. Культурницький напрям: І. Римарук, Н. Білоцерківець. Національно-міфологічний струмінь: В. Герасим’юк. Постмодерна гра в поезії Ю. Андруховича, В. Неборака,

О. Ірванця. Естетика “Бу-Ба-Бу”. Інтертекстуальність прози Ю. Андруховича (“Московіада”, “Рекреації”, “Дванадцять обручів”). Творчість Ю. Іздрика, С. Жадана, О. Забужко.

Тенденції розвитку української літератури ХХІ ст. (огляд самостійно прочитаних творів на вибір).

Огляд сучасних літературно-художніх і літературно-критичних, літературознавчих періодичних видань і Інтернет-ресурсів (на вибір).

СТРУКТУРА ФАХОВОГО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Програма фахового іспиту передбачає визначення рівня теоретичних знань, умінь і навичок, здійснювати власне творче трактування запропонованої проблеми чи літературно-мистецького факту.

Загальна кількість запитань в одному варіанті становить *25 тестів множинного вибору відкритої форми* й оцінюється по *4 бали за кожну правильну відповідь*.

Відповіді на питання тесту вступник готує письмово на робочому місці. Час виконання завдання – *40 хв.* Під час виконання тесту вступник працює самостійно, не користується сторонніми джерелами інформації, не контактує з іншими абітурієнтами, що працюють над тестовими завданнями.

Результати складання тестової частини комбінованого фахового іспиту визначаються оцінками за *100-бальною шкалою*.

Результати виконання практичного завдання (проектної пропозиції) фахового іспиту абітурієнт представляє в *усній формі*. Вступник заздалегідь письмово виконує творче завдання впродовж *40 хв.*, потім усно доповідає про результати.

Проектну пропозицію щодо створення блогу, подкасту, циклу публікацій певної тематики рекомендовано подавати за такими параметрами:

1. Назва проєкту.
2. Опис цільової аудиторії.
3. Мета проєкту.
4. Концепція.
5. Ризики/загрози проєкту та шляхи усунення чи зменшення їх.
6. Критерії досягнення результату.

Усна відповідь оцінюється за *100-бальною шкалою*.

Критерії оцінювання практичного завдання (максимально 100 балів):

1. Оригінальність ідеї – 10
2. Суспільне значення – 10
3. Реалістичність та точність опису цільової аудиторії, ризиків та критеріїв досягнення – 20
4. Деталізованість концепції – 20
5. Зв'язок з вітчизняним культурним простором – 20
6. Грамотність – 20

Після закінчення відповіді екзаменатори задають питання з поставленої проблематики. Питання комісії можуть бути спрямовані на уточнення, поширення, деталізацію та ілюстрацію відповіді вступника.

Загальна оцінка за фаховий іспит (максимальна кількість балів – 200) оголошуються після оформлення протоколу засідання комісії.

Зразок тестового запитання

1. У якому рядку однакова кількість звуків і букв у кожному слові?

*радість, реакція, феєричний, оберіг;
ягода, ім'я, вічність, лінія, мрія;
пам'ять, щавель, щирість, усміхається;
комунікація, знання, менеджмент, спілкування.*

2. Назвіть новелістичні твори Григора Тютюнника

*“В сутінки”, “Три зозулі з поклоном”;
“Климко”, “Вогник далеко в степу”;
“Вир”, “Хмарка сонця не заступить”;
“За мить щастя”, “Тронка”.*

Зразок практичного завдання

Підготуйте проектну пропозицію щодо створення блогу “Секрети успішної комунікації”

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА

кількість балів(мак - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням

	послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Основна

1. Бабій І.М., Лісняк Н.І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Тернопіль, Навчальна книга Богдан. 2021. 104 с.
2. Вербич С.О. Граматика української мови в таблицях за оновленим правописом. Київ, Арій. 2022. 128с.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
4. Вінтонів М. О. Динаміка методів і напрямів синтаксичного аналізу речень. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.33, том 1. 2020. С. 145 – 150
5. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
6. Гримашевич Г. І. Морфемологія та дериватологія (курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти). Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 156 с.
7. Пискач О. Д., Гоца Е.Д. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія : навчально-методичний посібник для студентів I курсу українського відділення філологічного факультету / рец. : О. В. Лавер; від. за вип. Н. Ф. Венжинович. Ужгород, 2022. 116 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНЬСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

8. Історія української літератури: У 12 т. – Т. 2: Давня література (X – перша половина XVI ст.). / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; редкол. В. Дончик (голова) (та ін.) : Наук. редактори: В. Сулима, М. Сулима. Київ: Наук. думка, 2014. 840 с.
9. Історія української літератури : у 12 т. – Т. 3 : Література XIX ст. (1800–1830) / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; наук. ред. М. Бондар, Ю. Кузнецов ; [автори 3-го т. : М. Бондар, Л. Мороз, І. Лімборський, Є. Нахлік, П. Михед, Л. Каневська, Ю. Кузнецов] ; редкол. : В. Дончик (голова), Л. Скупейко (заступник голови), Н. Бойко (вчений секретар), М. Бондар, С.Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило ; заг. ред. видання В. Дончика. Київ: Наук. думка, 2016. 750 с.
10. Історія української літератури : у 12 т. – Т. 4 : Тарас Шевченко / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; редкол. : В. Дончик, Л. Скупейко, Н. Бойко, М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, А. Кравченко, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило. / автор І. Дзюба ; наук. ред. М. Жулинський. Київ: Наук. думка, 2014. 783 с.

11. Історія української літератури ХІХ ст. (70–90-ті роки): У 2 кн.: Підручник¹⁷ / За ред. О. Д. Гнідан. Київ: Либідь, 2006.

12. Історія української літератури : у 12 т. – Т. 7, кн. 1 : література 80–90-х років ХІХ ст. / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; наук. ред. Л. Мороз ; [автори 7-го т. : Л. Мороз, О. Камінчук, М. Легкий, Р. Гром'як, Н. Левчик, А. Новиков, М. Москаленко, О. Тетеріна, С. Кіраль, Л. Горболіс, О. Куца, В. Івашків, Т. Дзюба, О. Шубравська] ; редкол. : М. Сулима (голова), Л. Скупейко (заступник голови), Н. Бойко (вчений секретар), М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Ю. Кузнецов, А. Кравченко, Н. Левчик, Л. Мороз, Р. Мовчан, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, Н. Шумило ; загальна редакція видання В. Дончика. Київ: Наук. думка, 2020. 532 с.

13. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. [Текст] : підручник : у 10 т. Т. 7 : Випробування репресіями і війною / Ю. І. Ковалів. Київ : Академія, 2020. 528 с.

Інформаційні ресурси

Бібліотека аудіокниг <http://www.library.kubg.edu.ua/resursi/e-resursy/biblioteka-audioknyh.html>

Електронна бібліотека української літератури <http://sites.utoronto.ca/elul/>

Ізборник: електронна бібліотека давньої української літератури <http://litopys.org.ua>

Інтернет-бібліотека української діаспори <http://diasporiana.org.ua>

Літературна спадщина Бориса Грінченка <http://library.kubg.edu.ua/resursi/e-resursy/2012-08-15-10-09-40/povnotekstova-kolektsiia.html>

Мультимедійні підручники з української літератури <http://rozumniki.net/catalog/products/ukrayins%60ka-mova-ta-literatura/>

Сайт інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=59&Itemid=61